

Recenzia

Mgr. Radka Palenčárová, PhD.

HOMZA, Martin. *Murices Novae alebo nové ostne. Dialógy o starších slovenských dejinách, ale nielen o nich*. Bratislava : Slovenské dejiny, 2020, 334 s.

Profesor Martin Homza, Dr. patrí k plodným historikom a autorom, ktorého publikácie výrazne obohacujú slovenskú historiografiu. V roku 2020 vydal v poradí svoju ôsmu monografiu s názvom *Murices Novae alebo nové ostne. Dialógy o starších slovenských dejinách, ale nielen o nich*. Názov práce sa odvoláva na jedno z najstarších diel slovenského dejepisectva od historika a básnika Jána Baltazára Magina. (*slov. Ostne podsýpané autorovi „Slovutného posledného Bratislavského snemu“ alebo Obrana slávnej Trenčianskej stolice a mesta tohože mena..., lat. Murices „Nobilissimae et Novissimae Diaetae Posoniensis“ Scriptori sparsi sive Apologia pro inclyto comitatu Trenchiniensi ejusdemque nominis civitate conscripta adversus calumnias...*).

Murices Novae z pera profesora Homzu sú podobne ako *Murices Nobilissimae* písané špecifickou formou dialógov, ktorá pôsobí pre čitateľa atraktívne a zároveň sprístupňuje historický text aj širším vrstvám čitateľskej obce a stáva sa tak zrozumiteľnou nie len pre historikov, ale aj pre širšiu čitateľskú verejnosť. Na príťažlivosti jej tiež pridávajú rôzne roviny vedeckosti i populárneho štýlu, ktoré v čitateľovi vzbudia záujem o slovenské dejiny a zároveň mu tiež podsúvajú podnety na zamyslenie. Dialógy v knihe vedie medzi sebou niekoľko postáv, ktoré patria medzi pedagógov, študentov histórie, a prítomný je aj vodič autobusu. Všetci sa v súčasnosti spoločne vydali na exkurziu do Zadunajska po stopách našich predkov, s cieľom oboznámiť sa s ich najstaršími dejinami. Jednotlivé zastávky predstavujú zároveň vhodné miesta na realizáciu debát medzi účastníkmi výletu, ktorí sa vybrali autobusom po dnešnom Maďarsku a západnom Slovensku ako po „kolíske“ civilizácie najstarších Slovákov.

Hlavné postavy sa v práci na viacerých miestach a rôznych časoch a kontextoch venujú problémom a osobnostiam slovenských dejín, akými bol napr. Svätopluk I. Veľký, svätý Konštantín a Metod, kráľ Štefan atď. Na zvolených zastávkach identifikujú najstaršie pamiatky a pozostatky vtedajšej architektúry a potvrdzujú, alebo naopak často vyvracajú zaužívané stereotypne prevládajúce názory a tvrdenia. V spoločných rozhovoroch diskutujúci predkladajú rôzne argumenty a protiargumenty, pri ktorých sa odvolávajú na dostupné dobové

pramene. Čitateľov tak oboznamujú s existenciou stredovekých listín, kroník a análov. Na jednotlivých úryvkoch z citovaných stredovekých prameňov pedagógovia demonštrujú argumenty ostatným účastníkom. V rozhovoroch prevláda otvorená diskusia, v ktorej je možné pozorovať viacero prístupov bádania a zmýšľania. Špecifické sú aj komparácie a hľadanie spoločných paralel medzi minulosťou a súčasnosťou, ktoré poukazujú na celkovo vysokú úroveň autorovho všeobecného prehľadu a vynikajúcu schopnosť orientovať sa nie len v hlavnom predmete výskumu a skúmanej problematike, ale aj v udalostiach z neskoršieho, mladšieho obdobia a súčasnosti. Pre prácu je okrem samotného historického prístupu typické použitie ďalších vedných disciplín akými je napr. geografia, filozofia, literárna veda ale vo veľkej miere aj lingvistika. Na početných miestach autor ozrejmuje práve pomocou využitia jazykovedy pôvod jednotlivých vtedajších názvov a ich derivácie.

Publikácia obsahuje aj 17 obrázkov a 24 máp. Samotný text má netypické členenie, pozostáva z prvej časti, ktorú tvorí vstupná esej. Ďalšie časti práce sú rozdelené do piatich tém na základe zvolenej problematiky. V prvej téme s názvom *Základy historickej geografie našej vlasti alebo čo treba vedieť skôr, než začneme diskutovať* sú detailnejšie vysvetlené základné historické a geografické termíny s ktorými sa čitateľ stretne aj na ďalších miestach monografie. Jednotlivé témy nesú názvy *Zadunajsko a Preddunajsko (a Potisie) - zápas o hegemoniu nad stredným Dunajom. Zápas etnický, či ekonomický?*; *„Východné územia Veľkej Moravy“ alebo Nitrianske kniežatstvo? Slovenskí Pribinovci verzus moravskí (dnes už takmer česki) Mojmírovci a spor dvoch koncepcií okolo našich najstarších dejín.* ; *Svätopluk už nielen kráľ, ale univerzálny svätec katolíckej cirkvi* ; *Pribina, Svätopluk, Štefan alebo Ladislav položili základy tisícročnej monarchie na strednom Dunaji.*

Popri početných prínosoch a kladných stránkach práce, je potrebné spomenúť aj jej nedostatok, ktorý predstavuje selekcia použitých slov v diskusiách, ktorá nemusí byť každému čitateľovi úplne zrejmá. Aj keď text písaný formou dialógov zvyšuje atraktivitu práce aj pre širšie kruhy čitateľov, práve časté používanie odborných slov, či cudzích slov, výrazov prebratých z iných jazykov môže sťažovať prístup a pochopenie čítaného textu pre čitateľov mimo historickej obce.

Práca celkovo svojimi osobitosťami, akými je forma, štruktúra ako aj samotný obsah patrí k špecifickým, významným a prínosným prácam súčasnej slovenskej historiografie a tak veľmi pozitívne hodnotím autorovo rozhodnutie a plány napísať ďalšie štyri časti.